

MÜLTECİ HAKLARI KOORDİNASYONU
Türkiye ile AB Arasında İmza Edilen “Geri Kabul Antlaşması’na” Dair Tutum Belgesi

1. Türkiye ile AB Arasında İmza Edilen “Geri Kabul Antlaşması” ve İnsan Hakları

Türkiye ile Avrupa Birliği arasında 2011 Şubat ayında müzakereleri tamamlanan “geri kabul antlaşması” 16 Aralık 2013 tarihinde Ankara’da imza edildi. Bu antlaşma 3 yıl sonra bütün unsurlarıyla yürürlüğe girdiğinde Türkiye, Türkiye’ye üzerinden AB’ye düzensiz yollardan geçiş yapan, ya da Türkiye üzerinden AB’ye ulaştıktan sonra bilahare düzensiz duruma düşen göçmenleri “geri kabul etmekle” yükümlü olacak.

Türkiye Hükümeti “geri kabul antlaşmasıyla” ilgili müzakereyi Türkiye vatandaşları için “vize muafiyeti” talebiyle ilişkilendirmiş; AB siyasi liderliğinin 2012 Haziran ayında Türkiye’yle vize muafiyetine yönelik bir ‘diyalog’ başlatılmasına yeşil ışık yakmasından sonra daha önce 2011 Şubat ayında müzakereleri tamamlanmış olan “geri kabul antlaşması” metni iki tarafça paraflanmıştı. Nihayet 16 Aralık 2013 tarihinde taraflar, Türkiye’nin “geri kabul antlaşmasıyla” ilgili sürece paralel olarak yürütülmesini şart koştuğu “vize muafiyeti” müzakeresiyle ilgili hazırlıkların belirli bir aşamaya gelmesine mukabil, taraflar daha önce paraflanmış olan “geri kabul antlaşmasına” imzalarını koydu.

Türkiye ile AB arasında imza edilen “geri kabul antlaşmasının” yürürlüğe girmesi için her iki tarafın ilgili onay prosedürlerinin tamamlanması gerekmektedir. Nitekim Hükümet’in yakın zaman içinde antlaşmanın onaylanmasına dair kanunu TBMM gündemine getirmesi beklenmektedir.

Türkiye ile AB arasında imzalanan “geri kabul antlaşması”, kağıt üzerindeki amaçları bakımından esas olarak Türkiye’den AB’ye yönelen düzensiz göç hareketlerinin önlenmesi ve yönetilmesine dair bir işbirliği çerçevesidir. **Ancak bizler, Türkiye’nin göçmen ve mülteci hakları alanında çalışan 6 sivil toplum örgütü olarak, bu antlaşma çerçevesindeki uygulamalara muhattap olacak göçmen ve mültecilerin uluslararası hukuk, AB standartları ve Türkiye’nin ulusal mevzuatlarından kaynaklanan haklarının korunması noktasında ciddi endişeler taşımaktayız. Hem AB hem de Türkiye tarafları bakımından bu endişeleri karşılayacak etkili tedbirler alınmadan antlaşmanın yürürlük kazanmasını onaylamamaktayız.**

Bu endişelerimizi, gerek Türkiye ve AB kamuoylarının, gerekse antlaşmanın iki tarafı Türkiye ve AB siyasi liderlikleri nezdinde kayıt düşmeyi ve göçmen ve mültecilerin haklarına hanel gelmemesi için alınması gereken tedbirlere dair bir dizi öneri ve talebimizi bir kez daha ifade etmeyi faydalı görmekteyiz.

2. “Geri Kabul Antlaşması” ve “AB ile Vize Muafiyeti Müzakeresi” İlişkisi

Öncelikle, bizler AB ile imza edilen “Geri Kabul Antlaşması’nın”, Hükümet tarafından kamuoyuna AB ile “vize muafiyeti” müzakeresinin ‘teknik bir formalitesi’ gibi takdim edilmiş olmasını büyük bir eksiklik olarak görmekteyiz. Demokratik gerekler, ciddi taahhütler ve yükümlülükler içeren böyle bir antlaşma imza edilmeden önce, konunun kamuoyunca ve siyasi partilerce bütün boyutlarıyla ele alınmasını; gerek bizim aşağıda insan hakları perspektifinden işaret edeceğimiz endişeler, gerekse antlaşmayla ilgili diğer

Mülteci Hakları Koordinasyonu İletişim:

Adres: Tunus Caddes 87/8, Kavaklıdere - Ankara

Tel.: 312- 468 84 60, Faks: 312 – 468 92 53, E-posta: info@multecihaklari.org

- Helsinki Yurttaşlar Derneği (hYd)
- İnsan Hakları Derneği (İHD)
- İnsan Hakları Gündemi Derneği (İHGD)
- Kaos Gey ve Lezbiyen Kültürel Araştırmalar ve Dayanışma Derneği (Kaos-GL)
- Mültecilerle Dayanışma Derneği (Mülteci-Der)
- Uluslararası Af Örgütü Türkiye Şubesi (UAÖ)

tereddütlere ilişkin aleni bir tartışma yürütülmesini gerektirirdi. Bu eksiklikten hareketle, öncelikle “geri kabul antlaşmasının” kapsamı ve içeriği ile AB ile yürütülecek “vize muafiyetine” ilişkin müzakereyi birbirinden ayırtırmayı faydalı görmekteyiz.

“Geri kabul antlaşmaları” özellikle AB üyesi devletlerle, AB’ye yönelik düzensiz göçe ‘kaynak’ ya da Türkiye gibi ‘köprü’ teşkil eden AB üyesi olmayan ülkeler arasında, ikili bazda ya da tüm AB üyesi ülkeler taraf olacak şekilde imzalanmakta; bu sözleşmelerle muhatap devletler kendi topraklarından geçerek AB’ye ulaşan üçüncü ülke vatandaşı düzensiz göçmenleri “geri kabul etme” yükümlülüğünü üstlenmektedir. Uluslararası hukuka göre devletlerin yalnızca kendi vatandaşlarını “geri kabul etme” yükümlülüğü bulunmakta; toprakları üzerinden geçmiş olsa bile üçüncü ülke vatandaşı düzensiz göçmenleri kabul etmekle ilgili herhangi bir yükümlülüğü bulunmamaktadır. Bu antlaşmalarla ‘köprü’ ülkeler işte böyle bir ilave yükümlülük altına girmiş olmaktadır.

“Geri kabul antlaşmaları” AB perspektifinden bakıldığında, ‘kaynak’ ve ‘köprü’ ülkelerle ‘düzensiz göçle mücadele’ alanında işbirliğini sağlamaya yönelik araçlardır. AB bu antlaşmalar yoluyla düzensiz göçmenlerin geldikleri ülkelere geri gönderilmesiyle ilgili sorumluluğu Türkiye gibi ‘köprü’ ülkelere ötelemeyi amaçlamaktadır. AB bakışıyla, ilgili ‘köprü’ ülkelerin altına girdikleri bu yükümlülük sebebiyle topraklarından AB’ye yönelik düzensiz göç hareketlerinin önlenmesine yönelik gayretlerini arttıracığı, önleyici tedbirleri keskinleştireceği hesap edilmektedir. Bu bakımdan “geri kabul antlaşmaları” AB açısından aynı zamanda AB’ye yönelik düzensiz göçü sınırlamayı amaçlayan bir politika aracıdır.

AB düzensiz göç hareketleri bakımından ‘köprü’ ve ‘kaynak’ ülkelerle “geri kabul antlaşmaları” imzalamayı dış ilişkilerde bir politika önceliği olarak benimsemiş durumdadır. Diğer yandan bu ülkeler için “geri kabul antlaşması”, AB’ye yönelik düzensiz göçü önlemeye ve kendi topraklarından AB’ye ulaşan düzensiz göçmenleri “geri kabul etmeye” yönelik ciddi yükümlülük altına girmek anlamına gelmektedir.¹ Bu sebeple AB “geri kabul antlaşması” imzalamayı bu ülkeler için cazip kılmaya yönelik bir müzakere yürütür; bu ülkelere AB ile “geri kabul antlaşması” imzalama karşılığında, düzensiz göçü yönetme kapasitelerini güçlendirmeye yönelik teknik ve mali yardımların yanı sıra, vatandaşları için belirli kotalarla AB’ye yasal göç olanakları ve “vize kolaylığı” gibi imkanlar sunar.

Türkiye Hükümeti de bu çerçevede, AB’nin “geri kabul antlaşması” imzalaması yönündeki talebini Türkiye vatandaşları için AB’ye serbest dolaşım talebiyle doğrudan ilişkilendirmişti. İki taraf 2011 Şubat ayında

¹ AB ülkelerinin pek çok ‘kaynak’ ve ‘köprü’ ülke ile imzaladıkları ikili geri kabul antlaşmaları ve genel işbirliği çerçevesinde yürüttükleri geri kabul uygulamaları yanında, AB 28 üye devlet adına şu ülkelerle Türkiye ile imza edilen antlaşmaya benzer AB düzeyinde “geri kabul antlaşmaları” imza etmiş durumdadır: Arnavutluk, Bosna Hersek, Makedonya, Sırbistan, Montenegro, Ukrayna, Rusya, Gürcistan, Hong Kong, Sri Lanka, Macao ve Pakistan.

- Helsinki Yurttaşlar Derneği (hYd)
- İnsan Hakları Derneği (İHD)
- İnsan Hakları Gündemi Derneği (İHGD)
- Kaos Gey ve Lezbiyen Kültürel Araştırmalar ve Dayanışma Derneği (Kaos-GL)
- Mültecilerle Dayanışma Derneği (Mülteci-Der)
- Uluslararası Af Örgütü Türkiye Şubesi (UAÖ)

nihai bir “geri kabul antlaşması” metni üzerinde anlaşmış; ancak o dönemde AB siyasi liderliğinin Türkiye’nin “vize muafiyeti” talebiyle ilgili ‘diyalog’ başlatılmasına yeşil ışık yakmaması sebebiyle metin askıda kalmıştı. Nihayet 2012 Haziran ayında Türkiye’nin “serbest dolaşım” konusunda müzakere başlatılması talebine olumlu yanıt verilmesiyle antlaşmanın imzalanmasıyla ilgili süreç yeniden çalışmaya başlamıştı.

Nitekim 16 Aralık 2013’te Ankara’da “geri kabul antlaşmasının” imza edildiği gün AB ile Türkiye arasında vizesiz dolaşım amacına yönelik ayrı bir teknik müzakere süreci de start aldı. AB tarafından bu müzakereye temel sağlaması için hazırlanan “Yol Haritası’nda” Türkiye’nin “vizesiz dolaşım” karşılığında karşılması beklenen bir dizi tedbir sıralanmaktadır. Bu tedbirlerin başında Türkiye’nin AB ile Türkiye arasında imzalanan “geri kabul antlaşmasını” etkili bir şekilde uygulaması gelmektedir.² Bunun yanı sıra Türkiye’den AB yönelik düzensiz göç hareketleri önlemeye yönelik etkili tedbirler alması, ayrıca üçüncü ülkelere yönelik kendi vize politikasını AB vize politikası ile uyumlaştırması beklenmektedir.

Bu çerçevede tekrar altını çizmek gerekir ki, “vize muafiyeti” konusuyla ilgili başlatılmış olan bu müzakere imza edilmiş olan “geri kabul antlaşmasının” kapsamı içinde yer alan bir konu değildir. AB ile Türkiye arasında imza edilen “geri kabul antlaşması”, Türkiye üzerinden AB’ye düzensiz geçiş yapan ya da bilahare AB’de düzensiz duruma düşen Türkiye vatandaşları ve üçüncü ülke vatandaşı düzensiz göçmenlerin Türkiye tarafından “geri kabul edilmesine” ilişkin usul ve yükümlülükleri düzenlemektedir. Bu sebeple, “geri kabul antlaşmasının” gelecekteki uygulamasıyla ilgili endişe ve olasılıkları “serbest dolaşım” müzakeresinden ayrı olarak değerlendirmek gerekir.

3. AB’nin ‘Yükselen Duvarları’ ve Mülteciler

AB’nin özellikle Türkiye gibi ‘köprü’ niteliğindeki ülkelerle imza etmeyi istediği “geri kabul antlaşmalarını” AB üyesi ülkelerin son 20 yılda AB’ye yönelik düzensiz göç ve sığınma hareketlerini sınırlamaya ve kontrol etmeye yönelik geliştirdiği diğer politika ve araçlarla birlikte değerlendirmek gerekir. AB giderek artan ve etkinleşen çeşitli araçlar ve politikalar yoluyla, gerek AB sınırlarından geçişi engellemeye yönelik vize ve sınır gözetimi faaliyetleri yürütmekte; gerekse doğrudan ‘kaynak’ ve ‘köprü’ ülkelerle düzensiz göçü önlemeye yönelik işbirliğini geliştirmektedir. Bu gidişat, Avrupalı göçmen ve mülteci hakları savunucuları tarafından endişeyle karşılanmakta; ‘AB’nin duvarlarının her geçen gün daha da yükseldiği’, bu durumun özellikle savaş ve zulüm olaylarından dolayı ülkelerini terk etmiş “mülteci” durumunda kişilerin sığınma amacıyla AB’ye ulaşmasını gittikçe daha da zorlaştırdığı değerlendirilmektedir.

² http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-is-new/news/news/docs/20131216-roadmap_towards_the_visa-free_regime_with_turkey_en.pdf

- Helsinki Yurttaşlar Derneği (hYd)
- İnsan Hakları Derneği (İHD)
- İnsan Hakları Gündemi Derneği (İHGD)
- Kaos Gey ve Lezbiyen Kültürel Araştırmalar ve Dayanışma Derneği (Kaos-GL)
- Mültecilerle Dayanışma Derneği (Mülteci-Der)
- Uluslararası Af Örgütü Türkiye Şubesi (UAÖ)

Devletlerin sınırlarından giriş ve çıkışları düzenleme ve sınırlarından düzensiz geçişleri önlemeye yönelik tedbirler alma yetkileri vardır; ancak sınır gözetimi ve düzensiz göç yönetimi faaliyetlerinin özellikle “mülteci” durumunda kişilerin geri çevrilmesi sonucunu vermemelidir. Bu ilke, devletlerin mültecilerin korunmasıyla ilgili uluslararası hukuk yükümlülüklerinin olmazsa olmaz bir gereğidir. Avrupalı insan hakları savunucuları ve gözlemcileri, AB ülkelerinin son yıllarda ‘köprü’ ve ‘kaynak’ ülkelerle düzensiz göç kontrolü alanında geliştirdiği işbirliği mekanizmalarının ve ikili bazda ya da AB düzeyinde imza edilen çok sayıda “geri kabul antlaşmasının”, özellikle “mültecilik” durumu olan kişilerin AB’ye erişimini engellediği, bu kişilerin güvende olmayacakları ülkelere geri gönderilmesi yönünde olumsuz sonuçlar yarattığı yönünde güçlü endişeler dile getirmektedir.³

Keza Avrupa Konseyi Parlamenter Asamblesi’nin AB’nin ‘kaynak’ ve ‘köprü’ ülkelerle ikili bazda ve AB düzeyinde imzaladığı ve yürüttüğü geri kabul antlaşmalarıyla ilgili 2010 tarihli incelemesinde, bu antlaşmaların göçmenlerin ve sığınmacıların haklarının ihlal edilmesine yol açan sonuçları ayrıntılarıyla ele alınmış⁴; bu rapor çerçevesinde alınan Parlamenter Asamble kararında AB üyesi devletlere yönelik bir dizi tavsiyede bulunulmuştu.⁵

4. Türkiye’den AB’ye Yönelik Düzensiz Göç Hareketleri, Mülteciler ve “Geri Kabul Antlaşması”

Türkiye son yıllarda AB’ye yönelik kara ve deniz sınırlarından yapılan düzensiz geçişler bakımından en önemli köprü ülke haline gelmiştir. Özellikle Türkiye-Yunanistan sınırı ve giderek artan ölçüde Türkiye-Bulgaristan sınırından ciddi sayıda düzensiz göçmen AB topraklarına ulaşmaya çalışmaktadır. Burada önemli bir husus, bu düzensiz göç hareketleri içinde ekonomik sebeplerden göç etmek isteyen göçmenler kadar, savaş ve zulüm olaylarından dolayı ülkelerini terk etmek zorunda kalmış, AB ülkelerinde sığınma talebinde bulunmak isteyen “mülteci” durumunda kişiler de vardır. Her devletin, gerek Türkiye’nin gerekse AB ülkelerinin, böyle “mülteci” durumunda olan kişilerin ülkelerinde kalışına izin verme, onları güvende olmayacakları ülkelere geri göndermemekle ilgili hukuki yükümlükleri vardır.

Diğer yandan, Avrupalı insan hakları savunucularının, özellikle AB’nin dış sınır ülkelerinde, özel olarak da Türkiye’den düzensiz geçişlerin gerçekleştiği Yunanistan, Bulgaristan ve Kıbrıs Cumhuriyeti’nde sağlıklı bir iltica sisteminin bulunmadığı, bu ülkelerin “mülteci” durumunda olan kişilerin ilgili hukuki mekanizmalara erişimi ve ayrıştırılmasıyla ilgili temel prosedür ve güvenceleri tesis etmediği veya edemediği yönündeki tespitleri son derece endişe vericidir.⁶ Nitekim Türkiye’de göçmen ve mülteci hakları alanında çalışan sivil

³ Bkz. Örneğin: <http://www.aedh.eu/AEDH-opposes-the-EU-s-readmission.html>

⁴ <http://www.refworld.org/docid/4bdadc1c3.html>

⁵ <http://assembly.coe.int/ASP/XRef/X2H-DW-XSL.asp?fileid=17874&lang=en>

⁶ Bkz. Örneğin:

MÜLTECİ HAKLARI KOORDİNASYONU

- Helsinki Yurttaşlar Derneği (hYd)
- İnsan Hakları Derneği (İHD)
- İnsan Hakları Gündemi Derneği (İHGD)
- Kaos Gey ve Lezbiyen Kültürel Araştırmalar ve Dayanışma Derneği (Kaos-GL)
- Mültecilerle Dayanışma Derneği (Mülteci-Der)
- Uluslararası Af Örgütü Türkiye Şubesi (UAÖ)

toplum örgütlerine, sınır bölgelerinde takip ettikleri vakalar sırasında, göçmen ve mülteciler tarafından, özellikle Yunanistan ve Bulgaristan’da son derece kötü bir muamele gördükleri, mülteci durumunda olan kişilerin bazı durumlarda sığınma talepleri alınmadan apar topar Türkiye’ye “geri atma” ya da “geri itme” şeklinde sınırdışı edildikleri yönünde çok sayıda beyan ve şikayet iletilmektedir.

Türkiye ile AB arasında imzalanan “geri kabul antlaşması” tüm AB üye ülkeleri tarafından kullanılabilir, bu antlaşma çerçevesinde tüm AB üyesi ülkeler Türkiye’yi transit geçtiği tespit edilen düzensiz durumda üçüncü ülke vatandaşlarının Türkiye’ye iadesini talep edebileceklerdir. Ancak Türkiye’den AB’ye yönelik geçişlerin coğrafyası düşünüldüğünde bu antlaşmayı özellikle Türkiye’nin iki Batı komşusu Yunanistan ve Bulgaristan’ın düzensiz göçmenlerin Türkiye’ye iadesi amacıyla çalıştırmak isteyeceği beklenmelidir. Antlaşma ayrıca ilgili AB ülkesi topraklarının 20km içine kadar “sınır bölgelerinde” yakalanacak düzensiz göçmenlerin “hızlandırılmış bir usulle”, daha az bürokrasi ve daha çabuk şekilde Türkiye’ye iade edilebilmesine imkan verecektir.

Antlaşmanın metnine bakıldığında, hiç bir AB ülkesinin “mülteci” durumunda olan ve AB’de sığınma talebi ifade eden kişileri bu “geri kabul antlaşması” çerçevesinde Türkiye’ye iade etmemesi öngörülmektedir. Ancak gelecekte Türkiye’ye yönelik iade ve “geri kabul” talepleri bakımından en fazla önem taşıyacak iki komşu ülke Yunanistan ve Bulgaristan’daki iltica sistemlerinin sefaleti, ve bu ülkelerin göçmen ve mültecilere yönelik yaptıkları ve uluslararası insan hakları örgütleri tarafından belgelenen çok sayıda ihlal düşünüldüğünde, “kağıt üzerinde” taahhüt edilen güvencelerin pratikte çalışmayacağından, özellikle sınır bölgelerinde yakalanan ve sığınma amacıyla AB’ye ulaşmış “mülteci” durumunda kişilerin de diğer göçmenlerle birlikte apar topar Türkiye’ye iadelerinin talep edileceğinden endişe etmekteyiz. Nitekim örneğin AB’nin Ukrayna ile imza ettiği benzer “geri kabul antlaşmasının” Macaristan ve Slovakya makamları tarafından tam da bu şekilde kötü niyetle kullanıldığına, bu yolla aslında Ukrayna’ya iade edilmemesi gereken “mülteci” durumunda kişilerin Ukrayna’ya “geri kabulünün” sağlandığına yönelik son derece endişe verici örnekler de mevcuttur.⁷

Keza, Türkiye ile Yunanistan arasında 2002 yılından beridir var olan ikili “geri kabul protokolü” çerçevesinde iade edilen kişilerle ilgili deneyimlere ve takip ettiğimiz vakalara baktığımızda, bu protokol

http://www.proasyl.de/fileadmin/fm-dam/l_EU_Fluechtlingspolitik/proasyl_pushed_back_24.01.14_a4.pdf ,
<http://livewire.amnesty.org/2013/11/14/on-the-fringes-of-europe-no-warm-welcome-for-refugees-in-bulgaria/>
<https://www.amnesty.org/en/news/cyprus-abusive-detention-migrants-and-asylum-seekers-flouts-eu-law-2014-03-18>

⁷ Bkz. Örneğin: [file:///C:/Users/Oktay/Downloads/ECRE_Ukraine_Readmission_Eng%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Oktay/Downloads/ECRE_Ukraine_Readmission_Eng%20(1).pdf) ,
<http://bordermonitoring-ukraine.eu/files/2010/11/refoulement-report.pdf>
<http://www.refworld.org/pdfid/4d1049262.pdf>

Mülteci Hakları Koordinasyonu İletişim:

Adres: Tunus Caddes 87/8, Kavaklıdere - Ankara

Tel.: 312- 468 84 60, Faks: 312 – 468 92 53, E-posta: info@multecihaklari.org

- Helsinki Yurttaşlar Derneği (hYd)
- İnsan Hakları Derneği (İHD)
- İnsan Hakları Gündemi Derneği (İHGD)
- Kaos Gey ve Lezbiyen Kültürel Araştırmalar ve Dayanışma Derneği (Kaos-GL)
- Mültecilerle Dayanışma Derneği (Mülteci-Der)
- Uluslararası Af Örgütü Türkiye Şubesi (UAÖ)

çerçevesinde Yunanistan'dan Türkiye'ye iade edilen az sayıda üçüncü ülke vatandaşı arasında da böyle "mülteci" durumunda olan ancak sığınma talebi Yunanistan makamları tarafından dikkate alınmadan iade edilen kişiler bulunduğunu bilmekteyiz. Nitekim bu Protokol ile Yunanistan'dan Türkiye'ye iade edilen ve sonrasında Türkiye'de sığınma prosedürüne başvurup, BMMYK Türkiye Temsilciliği tarafından "mültecilik" durumu tescil edilen kişiler vardır.

5. Yeni "Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu" ve Adli Yardım Konusu'nda Devam Eden Eksiklikler

AB ile "geri kabul antlaşması", Türkiye'nin göç, iltica ve sınır yönetimi alanlarında devam eden ve son yıllarda hız kazanan kapsamlı reform sürecinde önemli merhalelerin alındığı bir dönemde imza edilmiştir.

Öncelikle geçmişe yönelik bir muhasebe yapmak gerekirse, Türkiye göç ve sığınma alanını uzun yıllardır son derece yetersiz bir mevzuat çerçevesi ve yetersiz bir idari kapasite ile yönetmeye çalıştı. Bu eksiklikler maalesef en çok da bu alandaki uygulamalara muhatap olan göçmenleri ve sığınmacıları son derece olumsuz etkiledi. Nitekim geçmiş dönemle ilgili bu yapısal sorunlar ve göçmen ve mültecilere yönelik insan hakları ihlali niteliğindeki uygulamalar, 2009 senesinden beri Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin verdiği çok sayıda mahkumiyet kararıyla tescil olmuştu.⁸

Bir taraftan bu ciddi ve yapısal nitelikli sorunlar ve eksiklikler devam ederken, Türkiye bir taraftan da AB katılım müzakereleriyle başlayan bir süreç içinde göç, iltica ve sınır güvenliği alanlarındaki mevzuatını ve kapasitelerini geliştirmek ve AB müktesebatıyla uyumlaştırmak üzere, özellikle 2005 senesinden itibaren artan bir ivmeyle kapsamlı bir reform programı yürütmekte idi. Bu reform sürecinin en önemli aşamalarından biri 2013 Nisan ayında kabul edilen ve 11 Nisan 2014 tarihinde bütün hükümleriyle yürürlüğe girecek olan 6458 Sayılı "Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu" dur.

Bu yeni yasa, Türkiye'nin bu alanda yıllardır devam eden mevzuat açığını ve eksikliğini bertaraf edecek, gerek yasal göç, gerek düzensiz göç, gerekse sığınma alanında uluslararası standartlar ve AB normlarıyla büyük ölçüde uyumlu yeni kriterler, usuller ve güvenceler getirmektedir. Yasa ayrıca İçişleri Bakanlığı bünyesinde göç ve iltica konularında hem politikadan hem de uygulamadan sorumlu olacak, uzman ve sivil bir kuruluş olan "Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nü" ihdas etmiştir. Gelecek dönemde, yasal göç ve ilticayla ilgili konular yanında, "geri kabul antlaşmasının" konusu olan düzensiz göç alanında da bu yeni Genel Müdürlük, yeni yasada tanımlanmış olan kriterler, usuller ve güvencelere göre yeni bir uygulama ortaya koyacaktır.

⁸ Bkz. Örneğin: http://multecihaklari.org/index.php?option=com_content&view=article&id=149:abdolkhani-ve-karimnia-tuerkiye&catid=25:ahm-kararlar

- Helsinki Yurttaşlar Derneği (hYd)
- İnsan Hakları Derneği (İHD)
- İnsan Hakları Gündemi Derneği (İHGD)
- Kaos Gey ve Lezbiyen Kültürel Araştırmalar ve Dayanışma Derneği (Kaos-GL)
- Mültecilerle Dayanışma Derneği (Mülteci-Der)
- Uluslararası Af Örgütü Türkiye Şubesi (UAÖ)

Nitekim AB ile imzalanan “geri kabul antlaşmasının” onaylanması durumunda, antlaşma çerçevesinde Türkiye’ye yapılacak iade taleplerinin değerlendirilmesi, “geri kabul” iade alınacak düzensiz göçmenlerin Türkiye’deki işlemleri, haklarında verilecek idari gözetim ve sınırdışı kararları ve yürütülecek işlemler bu yeni yasaya göre yürütülecek ve yeni Genel Müdürlüğün yetki alanında olacaktır.

Yeni Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu Türkiye’nin düzensiz göç hareketlerini akılcı ve insan haklarına duyarlı şekilde yönetmesi amacına yönelik tarihsel önemde, çok önemli bir ilk adım niteliğindedir. Diğer yandan yeni Genel Müdürlüğün kurulması ve teşkilatlanması, yeni yasanın uygulanmasına yönelik ikincil mevzuatın ve yeni idari mekanizmaların tesis edilmesi, yeni uzman personelin işe alınması ve eğitimi gibi hususların tamamlanması zorlu bir süreci gerektirecektir. Türkiye’nin göçmen ve mültecilere yönelik uygulamasında bugün halen devam eden eksiklik ve sorunların tam anlamıyla bertaraf edilebilmesi için bu zorlu geçiş sürecinin tam anlamıyla tamamlanması ve meyvelerini vermesi hayati önemdedir.

Bu çerçevede, özellikle yeni yasayla tanımlanmış olan değerlendirme usulleri, güvenceler ve itiraz yollarının sağlıklı çalışabilmesi için uygulamalara muhatap olacak kişilere yüksek kaliteli bir hukuki danışma ve destek hizmeti sağlanması, haklarında verilen sınırdışı ve kapatma kararlarına itiraz etmek isteyen kişilere avukat yardımı sağlanması olmazsa olmaz nitelikte hayati gerekliliklerdir. Bu hususta, özellikle sınırdışı kararlarına karşı yapılacak yargı başvurularıyla ilgili öngörülen 15 günlük kısa başvuru süresi ve bir üst mahkemelerin denetimine açık olmayan tek aşamalı yargı usulü uygulamada ciddi zorluklar yaratacak niteliktedir. Bu bakımdan da kişilere sağlanacak avukat yardımı hayati bir önemde olacaktır.

Oysa halihazırda Türkiye’de düzensiz göçmen ve sığınmacılara yönelik hukuki destek arzı yok denecek seviyededir. Bu alandaki büyük boşluğu kısıtlı kaynaklarla çalışan az sayıda sivil toplum kuruluşu belirli ölçüde kapatmaya çalışmakta; ancak Türkiye’nin yönetmek durumunda olduğu göç ve sığınma hacmiyle kıyaslandığında sivil toplum örgütleri tarafından sağlanan hukuki danışma ve destek hizmetleri ihtiyacı karşılamakta son derece yetersiz kalmaktadır.

Yeni Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ile Barolar’ın Adli Yardım Servisleri’ne sığınmacı ve sınırdışı prosedüründeki düzensiz göçmenlere ücretsiz avukat yardımı sağlanması konusunda bir sorumluluk biçilmiş olması olumludur; ancak Barolar’ın bu sorumluluğu üstelenebilmeleri için gerek mevzuat, gerek kaynak, gerekse uzmanlaşma anlamında ciddi bir hazırlık ve güçlendirme sürecinden geçmeleri gerekmektedir.

MÜLTECİ HAKLARI KOORDİNASYONU

- Helsinki Yurttaşlar Derneği (hYd)
- İnsan Hakları Derneği (İHD)
- İnsan Hakları Gündemi Derneği (İHGD)
- Kaos Gey ve Lezbiyen Kültürel Araştırmalar ve Dayanışma Derneği (Kaos-GL)
- Mültecilerle Dayanışma Derneği (Mülteci-Der)
- Uluslararası Af Örgütü Türkiye Şubesi (UAÖ)

Yukarıda dikkat çekildiği üzere, Yunanistan ve Bulgaristan gibi AB ülkelerinden “geri kabul antlaşması” çerçevesinde iade edilecek kişiler arasında “mülteci” durumunda olan ancak sığınma talepleri keyfi olarak işleme alınmamış kişilerinden bulunacağından ciddi bir endişe duymaktayız.

AB ile imzalanan geri kabul antlaşmasıyla Türkiye’nin üçüncü ülke vatandaşı düzensiz göçmenlerin iadesi ve geri kabulüyle ilgili üstleneceği yükümlülükler, antlaşmanın onaylanması halinde onay tarihinden itibaren 3 yıl sonra yürürlüğe girecektir. Yeni Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’yla ihdas edilmiş olan Göç İdaresi Genel Müdürlüğü “geri kabul antlaşması” çerçevesinde hem büyük bir iş yükü, hem de antlaşmayla “geri kabulü” yapılacak kişilerin haklarının korunması konusunda ciddi bir hukuki sorumluluk altına girmiş olacaktır.

Genel Müdürlüğün, “geri kabulle” gelen kişiler arasında “mültecilik” durumu olanların tespitini yapma, bu kişileri ya Türkiye’de koruma mekanizmalarına erişirme ya da “geri kabul” işlemini iptal etme gibi seçenekleri değerlendirme durumunda olacaktır. Diğer yandan bu antlaşma babında Türkiye’ye “geri kabulü” yapılacak bütün düzensiz göçmenler hakkında, Türkiye’ye dönüşlerine müteakip sınırdışı ve idari gözetim kararları alınması söz konusu olacaktır. Bütün bu hukuki değerlendirmelerin ve süreçlerin, kişilerin haklarının korunabileceği, güvenceli bir süreç içinde, sağlıklı bir biçimde yapılması hayati önem arz edecektir. Sözgelimi bu kişiler arasında savaş ya da zulüm sebebiyle ülkesini terk etmiş, aslında “sığınma” ihtiyacı olan kişiler varsa, ve bu ihtiyaçları yapılacak hukuki ve idari değerlendirmeler içinde ifade edilememiş ve tespit edilmemiş olursa, bu kişilerin AB’den Türkiye’ye iadelerine müteakip, Türkiye’den de belki de hayatlarının tehdit altında olacağı ülkelere sınırdışı edilmeleri ihtimal olacaktır.

Türkiye’nin imza edilen “Geri Kabul Antlaşması’yla” iade alınacak kişilere dair insan hakları yükümlülüklerini layıkıyla yerine getirebilmesi, ancak göçmen ve mültecilere yeni yasada tanınmış olan hak ve güvencelerin pratikte ve fiiliyatta güçlü bir şekilde hayata geçirilmesiyle mümkün olabilir. Özellikle yukarıda belirtilen hukuki destek, avukat yardımı ve itiraz yolları konusunda halihazırda mevcut olan büyük boşluk giderilemezse, kişiler açısından son derece olumsuz sonuçlar yaratabilecek karar ve uygulamalara karşı bir ‘emniyet sübabı’ bulunmamış olacaktır. Avukat yardımı ve etkili çalışan yargısal itiraz yollarının denetim işlevi olmadan, yeni yasa çerçevesinde yürütülecek “geri kabul” işlemlerinin, esasen “mülteci” durumunda, savaş ve zulüm olaylarından dolayı ülkesini terk etmiş kişilerin önce AB ülkelerinden Türkiye’ye, sonra da Türkiye’den güvende olmayacakları başka ülkelere “zincirleme olarak sınırdışı” edilmelerinden ciddi endişe duymaktayız.

Mülteci Hakları Koordinasyonu İletişim:

Adres: Tunus Caddes 87/8, Kavaklıdere - Ankara

Tel.: 312- 468 84 60, Faks: 312 – 468 92 53, E-posta: info@multecihaklari.org

- Helsinki Yurttaşlar Derneği (hYd)
- İnsan Hakları Derneği (İHD)
- İnsan Hakları Gündemi Derneği (İHGD)
- Kaos Gey ve Lezbiyen Kültürel Araştırmalar ve Dayanışma Derneği (Kaos-GL)
- Mültecilerle Dayanışma Derneği (Mülteci-Der)
- Uluslararası Af Örgütü Türkiye Şubesi (UAÖ)

6. Türkiye'nin Başka 'Köprü' ve 'Kaynak' Ülkelerle İmzaladığı İkili "Geri Kabul Antlaşmaları"

Türkiye ile AB arasında imzalanan "geri kabul antlaşmasıyla", her yıl Türkiye'yi transit geçmiş çok ciddi sayıda düzensiz göçmenin Türkiye'ye "geri kabul edilmesi" söz konusu olacaktır. Bu bir anlamda AB'nin bu düzensiz göçmenlerin hal yön edilmesi ve geldikleri ülkelere geri gönderilmesiyle ilgili yükümlülük ve sorumluluklarının Türkiye'ye ötelenmesi anlamına gelecektir.

Bu bakımdan gelecekte büyük bir yük altında kalacağını öngören Türkiye de, daha uzaktaki köprü ülkeler ve düzensiz göç hareketlerin kaynaklandığı menşe ülkelerle benzeri ikili "geri kabul antlaşmaları" ve benzer işbirliği tedbirleri sağlamaya yönelik bir gayret içindedir. Nitekim 2001 yılından beridir toplam 13 ülkeyle benzer ikili antlaşmalar imzalanmış, çok sayıda ülkeyle de bu amaca yönelik müzakereler devam etmektedir.⁹ Türkiye'nin daha uzaktaki 'köprü' ve 'kaynak' ülkelerle "geri kabul antlaşmaları" imzalamaya yönelik gayreti, AB ile yapılacak antlaşma çerçevesinde üstlenilecek yükümlülükler ışığında, AB ülkelerinden Türkiye'ye iade alınacak düzensiz göçmenlerin ya menşe ülkelerine ya da daha önce geçtikleri başka köprü ülkelere aynı şekilde iade edilebilmeleri amacını taşımaktadır.

Gerek AB ile imza aşamasında olan "geri kabul antlaşmasının", gerekse Türkiye'nin başka ülkelerle imzaladığı benzer ikili antlaşmaların kağıt üzerindeki içeriğine baktığımızda, bu antlaşmaların düzensiz göçmen durumunda olan kişilerin iadesi ve geri kabulünü düzenlediğini, "mültecilik" durumu ve sığınma talebi olan kişilerin iade edilmesini öngörmediğini bilmekteyiz. Ancak bu sözleşmelerin uygulamasında, yukarıda dikkat çekildiği üzere, bazı AB ülkelerinin mevcut kuralları kötü niyetle eksik uygulayarak ya da tamamen göz ardı ederek aslında sığınma talebi olan ya da "mülteci" durumunda kişileri de bu antlaşmaları kullanarak iade edebildiğini görmekteyiz. Nitekim özellikle Yunanistan ve Bulgaristan'la ilgili geleceğe yönelik bu tipte endişeler ciddi boyuttadır.

Ancak aynı şekilde Türkiye açısından da bu bağlamda, gerek Türkiye'nin uluslararası hukuk yükümlülükleri, gerekse yeni "Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu" çerçevesinde güvence altına alınmış olan sığınma hakkı ve güvenli olmayan ülkelere sınırdışı edilmeye karşı teminatlar titizlikle uygulanmalıdır. Gelecekte AB ile imzalanan "geri kabul antlaşması" çerçevesinde Türkiye'ye iade edilecek yabancılar arasında sığınma talebi ifade edenler, ülkelere ya da daha önce buldukları geçiş ülkesine geri gönderilmeye itirazı olanların sığınma talebinde bulunabilmeleri, eğer isterlerse Türkiye'den sınırdışı edilmeye karşı yargı yoluna gidebilmeleri, yeni yasanın öngördüğü şekilde güvence altına alınmalıdır.

⁹ Türkiye'nin halihazırda ikili "geri kabul antlaşmaları" imzalamış olduğu ülkeler şunlardır: Suriye, Yunanistan, Kırgızistan, Romanya, Ukrayna, Pakistan, Rusya, Nijerya, Bosna Hersek, Yemen, Moldova, Belarus ve Montenegro. Bu antlaşmalardan Suriye, Yunanistan, Kırgızistan, Romanya ve Ukrayna ile imzalanmış olanlar yürürlüğe girmiş durumdadır; diğer antlaşmalar ise onay sürecindedir.

- Helsinki Yurttaşlar Derneği (hYd)
- İnsan Hakları Derneği (İHD)
- İnsan Hakları Gündemi Derneği (İHGD)
- Kaos Gey ve Lezbiyen Kültürel Araştırmalar ve Dayanışma Derneği (Kaos-GL)
- Mültecilerle Dayanışma Derneği (Mülteci-Der)
- Uluslararası Af Örgütü Türkiye Şubesi (UAÖ)

Bu tarama ve hak arama süreçleri sağlıklı işlemezse, AB'den iade alınacak böyle "mülteci" durumunda kişilerin, Türkiye'den de benzer ikili antlaşmalar çerçevesinde güvende olmayacakları başka köprü ya da menşe ülkeleri "zincirleme şekilde sınırdışı" edilmesinden endişe etmekteyiz. Türkiye'nin uluslararası insan hakları hukuku yükümlülüklerinin ihlali anlamına gelecek ve vahim insani sonuçları olacak bu tipten "zincirleme sınırdışı" uygulamalarının gerçekleşmemesi için her türlü idari ve hukuki tedbirin alınması hayati önemdedir.

7. Sonuç yerine: AB ile Türkiye arasında düzensiz göç alanındaki işbirliği, ancak göçmen ve mültecilerin haklarının korunmasına dair ortak yükümlülükler riayet edilirse meşru olabilir.

Yukarıda çeşitli boyutlarıyla dikkat çekmeye çalıştığımız üzere, Türkiye AB ile imzalanan "Geri Kabul Antlaşması'nın" onaylanması halinde, Türkiye AB'ye doğru yönelen düzensiz göç ve sığınma hareketlerini yönetmekle ilgili çok ciddi bir yükümlülük altına girmiş olacaktır. Bu yükümlülüğün en ciddi unsurlarından biri de gelecekte bu antlaşmaya istinaden iadesi ve "geri kabulü" söz konusu olacak düzensiz göçmenlerin, ve bunların arasında savaş ve zulüm olaylarından dolayı ülkesini terk etmiş "mülteci" durumunda kişilerin temel insan haklarının korunmasıyla ilgilidir.

Diğer yandan, göçmen ve mültecilerin insan haklarına ilişkin benzer hukuki yükümlülüklerle bağlı olan AB ülkelerinin, malesef bu yükümlülüklerinin gereğini yerine getirmek konusunda her zaman samimi olmadıklarını, özellikle Türkiye'nin batı komşuları Yunanistan ve Bulgaristan'ın göçmen ve mültecilere yönelik ihlalleri, ve AB kurumlarının bu ihlaller karşısında göçmenlerin ve mültecilerin haklarını korumak konusunda bugüne kadar gösterdikleri isteksizlik bizi endişelere sevk etmektedir.

11 Nisan 2013'te yürürlüğe girecek olan yeni "Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu"yla Türkiye'de sığınmacı ve göçmenlerin insan haklarının güvence altına alınması yönünde atılmış olan adım son derece önemlidir. Bu yasayla ihdas edilmiş olan yeni Göç İdaresi Genel Müdürlüğü gelecekte "geri kabul antlaşması" çerçevesinde iadesi alınacak düzensiz göçmenler ve mültecilerin haklarının korunmasıyla ilgili büyük bir sorumluluk altına girecektir. Bununla beraber, yasada tanımlanmış olan hak ve güvencelerin hayata geçebilmesi için yasada öngörülen tasarımların hayata geçirilmesi zorlu bir süreç olacaktır. Özellikle avukat yardımı alanındaki büyük eksiklik ciddi bir endişe konusudur.

Bu değerlendirmelerden hareketle bizler, Türkiye'nin göçmen ve mülteci hakları alanında çalışan 6 sivil toplum örgütü olarak, **AB ile imzalanmış olan "geri kabul antlaşması" çerçevesindeki uygulamalara muhatap olacak göçmen ve mültecilerin uluslararası hukuk, AB standartları ve Türkiye'nin ulusal mevzuatlarından kaynaklanan haklarının korunması noktasında ciddi endişeler taşımaktayız. Hem AB**

- Helsinki Yurttaşlar Derneği (hYd)
- İnsan Hakları Derneği (İHD)
- İnsan Hakları Gündemi Derneği (İHGD)
- Kaos Gey ve Lezbiyen Kültürel Araştırmalar ve Dayanışma Derneği (Kaos-GL)
- Mültecilerle Dayanışma Derneği (Mülteci-Der)
- Uluslararası Af Örgütü Türkiye Şubesi (UAÖ)

hem de Türkiye tarafları bakımından bu endişeleri karşılayacak etkili tedbirler alınmadan antlaşmanın yürürlük kazanmasını onaylamamaktayız.

Antlaşmanın onaylanması halinde ise, her iki tarafın antlaşmanın uygulanmasına ilişkin usulleri ve çerçeveleri hazırlarken, karşılıklı taahhüt ve yükümlülüklerinin takibini yaparken, düzensiz göç alanında işbirliğinin esas konusu olan göçmen ve mültecilere yönelik ortak yükümlülüklerini ve sorumluluklarını da en büyük hassasiyetle gözetmeleri konusunda izleme ve sivil denetim işlevimizi etkin bir şekilde yerine getirmek için gayret içinde olacağız.

Bu bağlamda, antlaşmanın onaylanması durumunda uygulanmasına ilişkin hususlara dair, göçmenlerin ve mültecilerin haklarının korunması perspektifinden bir dizi somut öneri ve talebimizi aşağıda sıralamaktayız.

8. ÖNERİ VE TALEPLER

- Öncelikli olarak, yukarıda işaret edilen endişelerin giderildiğine dair etkin tedbirler alınana kadar her iki taraf açısından da antlaşmanın onay ve uygulama süreçleri askıya alınmalıdır.

Antlaşmanın onaylanması halinde;

- Türkiye ile AB arasında imzalanan “geri kabul antlaşmasının” gelecekteki işleyişi konusunda iki taraf da en yüksek şeffaflık kriterlerini benimsemeli; gerek AB ülkeleri ile Türkiye arasında antlaşmaya istinaden kabul edilecek uygulama protokolleri, gerekse iadesi talep edilen ve geri kabul olunan kişilere ilişkin genel istatistik veriler, bu kişilerle ilgili Türkiye’ye geri kabullerine müteakip yürütülecek işlemlere ilişkin dökümler düzenli olarak kamuoyuyla paylaşılmalı, böylece demokratik sivil izleme ve denetleme mekanizmalarının çalışabilmesine imkan sağlanmalıdır.
- “Geri kabul antlaşmasının” AB üye devletleri tarafından uygulanmasına ilişkin olarak; gerek ilgili AB ülkeleri, gerekse başta Avrupa Komisyonu ve Avrupa Parlamentosu olmak üzere sorumluluk sahibi AB kurumları, antlaşmanın 18. maddesinde açıkça ifade edildiği üzere, “mülteci” durumunda kişilerin korunması ve sığınma hakkına dair uluslararası hukuktan ve ilgili AB standartlarından gelen yükümlülüklerle titizlikle riayet edilmesi konusunda samimi bir kararlılık içinde olmalıdır. Türkiye ile imzalanacak “geri kabul antlaşması” Türkiye üzerinden AB’ye ulaşan ve sığınma talebinde bulunmak isteyen kişilerle ilgili koruma yükümlülüklerinin Türkiye’ye ötelenmesi sonucuna yol açmamalı; Türkiye ile AB ülkeleri arasında “mültecilerin korunması” konusunda hakkaniyetli “sorumluluk paylaşımı” ilkesine dayalı bir işbirliği oluşturulmalıdır.

- “Geri kabul antlaşmasının” Türkiye tarafından uygulanmasına ilişkin değerlendirme ve usul konularının ayrı bir uygulama mevzuatıyla açık şekilde düzenlenmesi, hem uygulayıcılar açısından olası tereddütlerin önünü alacak, hem de uygulamayı insan hakları ve temel güvencelere riayet bakımından izleme misyonunu üstlenecek avukatlar ve uzman sivil toplum örgütlerinin, ve antlaşma çerçevesinde yürütülecek işlemlerinin yargı önüne götürüldüğü durumlarda yetkili mahkemelerin denetleme faaliyetlerine ışık tutacaktır.
- Aynı çerçevede, antlaşmanın 19. Maddesi gereğince **Türkiye ile AB arasında antlaşmanın uygulanmasına dair hususları izlemek ve bağlayıcı kararlar alma yetkisi olan “Ortak Geri Kabul Komitesi’nin” çalışmaları da aynı şeffaflık ilkesi çerçevesinde** yürütülmeli; ayrıca bu antlaşmaya muhattap olacak kişilerin haklarının korunmasına yönelik faaliyet yürüten **uzman sivil toplum örgütlerine Komite çalışmalarına eleştiri ve öneri niteliğinde katkılar yapabilmesi imkanı sağlanmalı**, bu husus Komite’nin kendi iç tüzüğünde güvence altına alınmalıdır.
- **Türkiye’nin daha uzaktaki başka köprü ve menşe ülkelerle bugüne kadar imza ettiği, halihazırda müzakere ettiği ve gelecekte imza edilecek benzer nitelikte ikili “geri kabul antlaşmaları”**, bu antlaşmaların içeriği ve bu antlaşmalar uyarınca Türkiye’den gerçekleştirilecek iade ve sınırdışı işlemleri konusunda da aynı şekilde en yüksek demokratik şeffaflık kriterleri benimsenmelidir. Türkiye’nin kendi “geri kabul antlaşmalarında” ve bu tipten antlaşmaları imzalamaya yönelik arayışlarında, ilgili ülkelerin insan hakları durumu ve özellikle geri kabul uygulamalarına tabi olacak kendi vatandaşları ve üçüncü ülke vatandaşlarına yönelik uygulamaları resmen bir kriter olmalıdır. Türkiye bu antlaşmaları kullanarak yapacağı sınırdışı uygulamalarına dair kararları kişiler bakımından sonuçları konusunda detaylı incelemelere dayanarak vermelidir.
- Türkiye’nin AB ile imza edilecek “geri kabul antlaşmasıyla” üstleneceği yükümlülükler, yalnızca Türkiye’yi transit geçen düzensiz göçmenlerin geldikleri ülkelere geri gönderilmesiyle sınırlı düşünülmemelidir; **Türkiye bu kişileri ülkeye geri kabul ederken onların insan haklarını gözetmek konusunda da son derece ciddi sorumluluklar ve yükümlülükler altına girmiş olacaktır.** Türkiye’nin bu koruma yükümlülüklerini layıkıyla yerine getirebilmesi için, geçtiğimiz Nisan ayında kabul edilen **yeni “Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’yla” ilgili devam eden geçiş süreci ve kurum oluşturma çabaları en güçlü şekilde desteklenmeli**; Türkiye’nin antlaşmanın bütün unsurlarıyla yürürlüğe gireceği 3 yıl sonrasına kadar göç ve iltica alanını, yeni yasanın öngördüğü standartlar ve uluslararası insan hakları yükümlülükleriyle uyumlu bir şekilde yönetme kapasitesi tam manasıyla sağlanmış olmalıdır.
- Bu çerçevede, özellikle yeni yasa uyarınca geri kabul olunacak **kişiler hakkında yapılacak sınırdışı ve idari gözetim değerlendirmeleri, bu hususlarda verilecek kararlar, bu kişilerin idari gözetim altında tutulacağı “geri gönderme merkezlerinin” fiziki koşulları, süreçte kişilere sağlanacak temel haklar ve destek mekanizmaları konularında** sağlıklı bir idari çerçeve ve işleyiş tesis

- Helsinki Yurttaşlar Derneği (hYd)
- İnsan Hakları Derneği (İHD)
- İnsan Hakları Gündemi Derneği (İHGD)
- Kaos Gey ve Lezbiyen Kültürel Araştırmalar ve Dayanışma Derneği (Kaos-GL)
- Mültecilerle Dayanışma Derneği (Mülteci-Der)
- Uluslararası Af Örgütü Türkiye Şubesi (UAÖ)

edilmiş olmalıdır. Özellikle, geri kabul olunacak kişiler arasında “mültecilik” iddiası ve sığınma talebi olan kişiler, refakatsiz çocuklar ve diğer hassas gruplara mensup bireylerin tespiti ve ilgili yasal koruma ve destek mekanizmalarına erişimlerinin sağlanması konularında özel bir hassasiyet gösterilmelidir.

- Kişilerin, **Türkiye’ye geri kabullerine müteakip haklarında verilecek sınırdışı ve idari gözetim kararlarına karşı talepleri olması halinde yargı yoluna gidebilmeleri ve yeni yasada öngörülen yargısal itiraz yollarını etkin bir şekilde kullanabilmelerinin temin edilmesi** hayati önemdedir. Bu hususta, kişilerin avukat yardımına ve hukuki desteğe erişimlerinin sağlanmasına yönelik ilave tedbirler alınmalı; **gerek uzman sivil toplum örgütlerinin gerekse yeni yasada açık atıf yapılan Barolar’ın Adli Yardım Servisleri’nin bu kişilere yönelik etkin ve yeterli bir hukuki destek faaliyeti** yürütebilmesi için gereken ilave düzenlemeler ve kaynak aktarımı planlanmalı ve sağlanmalıdır.
- Yine yeni “Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nun” 114. Maddesine göre kurulması öngörülen ve ilgili kamu kurumlarının yanı sıra göç ve iltica alanında çalışan sivil toplum örgütleri ve akademisyenlerden de temsilcileri içerecek olan “**Göç Danışma Kurulu’nda**”, **gerek AB ile imzalanacak “geri kabul antlaşması” gerekse Türkiye’nin diğer ülkelerle imzaladığı ve imzalayacağı benzer nitelikte ikili antlaşmalarla ilgili politika ve uygulama hususlarının düzenli olarak takip edilmesi**, ve bu amaca yönelik bir alt-komisyon oluşturulması isabetli olacaktır.